

Els daguerreotips de Mathew Brady a l'Institut de Valencia de Don Juan

[Versión castellana]

MARÍA OLIVERA ZALDÚA, JUAN MIGUEL SÁNCHEZ VIGIL, ANTONIA
SALVADOR BENÍTEZ
Professors de la Facultad de Ciencias de la
Documentación
Universidad Complutense de Madrid
molivera@ucm.es, jmvigil@ucm.es, asalvado@ucm.es

Opcions

<meta />

Metadades

DOI: <https://dx.doi.org/10.1344/BiD2018.41.4>

Citació recomanada

Olivera Zaldúa, María; Sánchez Vigil, Juan Miguel; Salvador Benítez, Antonia (2018). "Els daguerreotips de Mathew Brady a l'Institut de Valencia de Don Juan". *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, núm. 41 (desembre) . <<http://bid.ub.edu/41/zaldua.htm>>. DOI: [http://dx.doi.org/10.1344/BiD2018.41.4](https://dx.doi.org/10.1344/BiD2018.41.4) [Consulta: 20-12-2018].

Resum

Objectiu: analitzar els daguerreotips del prestigiós fotògraf nord-americà Mathew Brady que es conserven a l'Institut de Valencia de Don Juan de Madrid, per tal de conèixer-ne el contingut, determinar-ne les característiques formals i posar en valor la importància que tenen per a la història de la fotografia.

Metodologia: anàlisi de forma i fons de cada un dels cinc daguerreotips de Brady, mitjançant l'elaboració d'una fitxa descriptiva *ad hoc* a partir de les normes arxivístiques ISAD(G), de manera que sigui factible recuperar la informació dels continguts i de les característiques formals. S'ha dut a terme la reproducció fotogràfica dels daguerreotips per a aquest estudi i s'han generat les imatges digitals que l'il·lustren.

Resultats: es consideren des de cinc aspectes: l'autoria, l'artefacte, el contingut, el significat sociocultural i la institució. Pel que fa al primer, Mathew Brady és un dels grans autors de la història de la fotografia; quant a l'objecte, els cinc daguerreotips són considerats obres d'art i peces úniques de museu per la qualitat que tenen; el contingut és excepcional en tractar-se de retrats infantils del mateix personatge (Guillermo de Osma), tema amb poca representació en la fotografia de l'època; el significat sociocultural queda de manifest perquè són els primers models fotogràfics en la història de la fotografia i perquè augmenten considerablement les obres de Brady registrades a Europa (dos al repositori de Europea, i dotze al portal Daguerrobase); finalment, l'Institut de Valencia de Don Juan passa a ser el centre amb un nombre més alt de daguerreotips de Brady a Europa.

Resumen

Objetivo: analizar los daguerrotipos del prestigioso fotógrafo estadounidense Mathew Brady que se conservan en el Instituto de Valencia de Don Juan de Madrid, con el fin de conocer su contenido, determinar sus características formales y poner en valor su importancia para la historia de la fotografía.

Metodología: análisis de forma y fondo de cada uno de los cinco daguerrotipos de Brady, mediante la elaboración de una ficha descriptiva *ad hoc* a partir de las normas archivísticas ISAD(G), de modo que sea factible la recuperación de la información de los contenidos y de las características formales. Se ha realizado la reproducción fotográfica de los daguerrotipos para este estudio y se han generado las imágenes digitales que lo ilustran.

Resultados: se contemplan desde cinco aspectos: la autoría, el artefacto, el contenido, el significado sociocultural y la institución. Con respecto al primero, Mathew Brady es uno de los grandes autores de la historia de la fotografía; en cuanto al objeto, los cinco daguerrotipos son considerados obras de arte y piezas únicas de museo por su calidad; el contenido es excepcional al tratarse de retratos infantiles del mismo personaje (Guillermo de Osma), tema con escasa representación en la fotografía de la época; el significado sociocultural queda de manifiesto por ser los primeros modelos fotográficos en la historia de la fotografía y por aumentar considerablemente las obras de Brady registradas en Europa (dos en el repositorio de Europea, y doce en el portal Daguerrobase); por último, el Instituto de Valencia de Don Juan pasa a ser el centro con mayor número de daguerrotipos de Brady en Europa.

Abstract

Objective: The article considers five daguerreotypes created by the famous American photographer Matthew Brady and currently held at the Instituto Valencia de Don Juan in Madrid. The authors describe the content of the daguerreotypes, identify their formal features and weigh their importance in the history of photography.

Methodology: The authors conducted an in-depth analysis of each daguerreotype in the form of an ad hoc archival description following the international standard ISAD(G), in order to make retrieving information on the content and formal characteristics a more feasible undertaking. The daguerreotypes were also photographed and the images were digitised for the purpose of illustrating the study.

Results: The analysis covers the five categories authorship, artefact, content, sociocultural importance and institution, and it offers these details: the author, Matthew Brady is judged to be a seminal figure in the history of photography; the artefacts themselves are considered works of art and unique museum pieces because of their quality; their content is exceptional because all are portraits of a single child, Guillermo de Osma, and because children were generally an uncommon subject for photographers in the period in question; their sociocultural importance lies in the fact that they are the first photographic models in the history of photography and constitute an addition to the list of known works by Brady currently recorded in Europe (two in the archives of Europeana, and twelve on the Daguerrobase website); finally, the Instituto de Valencia de Don Juan has become the centre holding the greatest number of Brady's daguerreotypes in Europe.

Paraules clau: Descripció arxivística, Col·leccions de museus, Fotografies, Instituto de Valencia de don Juan, Brady, Mathew

Keywords: Archival description, Museum collections, Photographs, Instituto de Valencia de don Juan, Brady, Mathew

Rebut: 21/09/2017. Acceptat: 12/12/2017.

1 Introducció

Si en l'univers textual el llibre és el paradigma, en el de la fotografia ho és el daguerreotip com a primer pas en la història de la matèria, presentat a la societat per Louis Jacques Mandé Daguerre l'any 1839 a l'Acadèmia de Ciències de París amb el suport d'intel·lectuals i científics. L'artefacte màgic es va emprar tant com a auxiliar de la ciència i de la pintura com en la realització de retrats, i la seva acollida va ser tan important que en molt poc temps va generar una gran indústria.

L'obra de Mathew Brady es conserva als Estats Units, i són escassos els originals que han arribat a Europa, on l'interès de les institucions públiques per la recuperació de daguerreotips ha generat el projecte internacional Daguerreobase¹ i ha creat col·leccions interessants, com la del Musée d'Orsay a París, analitzada per Dominique Font-Réaulx (2008). Pel que fa a l'estudi històric i sociològic, nombrosos investigadors l'han dut a terme, amb llibres com, per exemple, *The Art of Daguerreotype*, de Stefan Richter (1989), amb pròleg de Helmut Gernsheim, o *De l'art et du daguerréotype*, de Rodolphe Töpffer i Charles Puyo (2000).

A Espanya són nombroses les publicacions d'interès que en els últims vint anys aborden el tema de la daguerreotípia, de manera que en citarem les següents a tall d'exemple: *El triomf de la imatge. El daguerreotip a Espanya*, de Benlloch Serrano, García Cárceles i Piqueras Sánchez (2017); *El daguerreotip. L'inici de la fotografia*, de Torrella, García Felguera, Martí Baiget y Ferrer Godoy (2014); *Daguerrotipistas, calotipistas y su imagen de la España del siglo XIX*, d'Alonso Martínez (2002); "Origen de un medio gráfico y un arte", a *La fotografía en España*, de Kurtz (2001), o *La introducción de la fotografía en España. Un reto científico y cultural*, de Riego (2000). Així mateix, el tema ja va ser tractat en textos clàssics com *Historia de la fotografía*, de Sougez (1994), *Casajús, introductor de la litografía y el daguerrotipo en Sevilla*, de Yáñez Polo (1987), i *La historia de la fotografía en España*, de Fontanella (1981).

Per tal de contextualitzar, assenyalarem que són diverses les institucions que conserven daguerreotips a Espanya, si bé cap de Brady. N'esmentarem com a referència general la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona, l'Arxiu Fotogràfic de Catalunya, la Biblioteca Nacional de España, l'Instituto del Patrimonio Cultural, el Museo de la Universidad de Navarra, el Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya o el Museu Frederic Marès de Barcelona.

El procés tècnic el va descriure el seu inventor en el llibre *El Daguerotipo [sic]*, del qual se'n van fer, el 1839, tres traduccions diferents; una d'Eugenio de Ochoa Montiel, una altra de Pedro Mata Fontanet i, una tercera, de Juan María Pou, juntament amb Joaquín Hysern Molleras, versions que han estat estudiades per diversos autors i detalladament per Riego (2000). Es desenvolupava en diverses etapes: es partia d'una placa de coure revestida de plata brunyida i sensibilitzada amb iode, revelada després amb vapor de mercuri i fixada amb sal de cuina, cianur o hiposulfit. Un cop obtinguda la imatge, començava la fase d'adornar-la i guardar-la en un estoig per protegir la placa delicada i aconseguir, així, un acabat impecable mitjançant els complements.

L'objectiu general d'aquest article és analitzar els cinc daguerreotips de Brady que es conserven a l'Instituto de Valencia de Don Juan de Madrid, inventariats amb els números 325-329, el contingut dels quals són els retrats del nen Guillermo de Osma y Scull, realitzats en la primera galeria que Brady va obrir a la ciutat de Nova York.

El mètode emprat en l'estudi parteix de l'anàlisi documental, treballant sobre el contingut (iconografia i el seu significat) i la morfologia (suport i estoigs), de la qual s'ha obtingut informació sobre el vidre, els marcs, els fermalls o tancaments i els elements d'adorn. S'ha investigat sobre l'origen i el context de cadascuna de les peces i s'ha dissenyat una base de dades composta per vuit camps per recopilar tota la informació possible: número d'inventari a l'Instituto de Valencia de Don Juan, títol, data, format de la placa (part visible), format d'estoig, paraules clau, notes i estat de conservació. Així mateix, per manipular-les i il·lustrar-ne el text, les peces han estat reproduïdes amb una càmera Cannon Eos 7D, amb objectius macro EF-S 60 mm / 1:2.8 i zoom EF-S 17-85 mm / 1:4.5-5.6.

2 Mathew Brady. Apunt biogràfic

Mathew Brady va néixer el 18 de maig del 1822 al comtat de Warren (Nova Jersey, Estats Units) i va morir a Nova York el 15 de gener del 1896. És un dels grans autors de la història de la fotografia, amb una producció excepcional de daguerreotips, de *cartes de visite* i sobretot d'imatges de la guerra de Secessió, referenciades en les principals monografies històriques.² Va estudiar pintura amb el retratista William Page i va aprendre la daguerreotípia amb dos pioners: Samuel F. B. Morse i John Draper. Es va dedicar a la fabricació d'estoigs fins que el 1844 va obrir a Nova York la Daguerrean Miniature Gallery, a sobre del Thompson's Saloon, a la cruïlla de les avingudes Broadway amb Fulton, amb decorats luxosos que va adquirir a Europa. El 1845 va començar un projecte per retratar personatges distingits, imatges amb les quals va preparar el 1850 el llibre *The gallery of illustrious Americans*,³ del qual François D'Avinyó va editar dotze litografies. Entre els personatges retratats hi havia Edgard Allan Poe, Walt Whitman, John Quincy Adams, Mark Twain o Abraham Lincoln (Taft, 1989; Sandweiss, 1991).

Va exposar a Nova York i Londres, i va obrir altres galeries a Washington i a Nova York, on va comptar amb la col·laboració d'ajudants

excel·lents, entre els quals Alexander Gardner. La inauguració del seu nou estudi a Tenth Street de Broadway, a finals del 1860, va ser notícia el 5 de gener del 1861 en el diari *Leslie's Illustrated Newspaper*, en el qual es va reproduir un gravat interessant (figura 1).

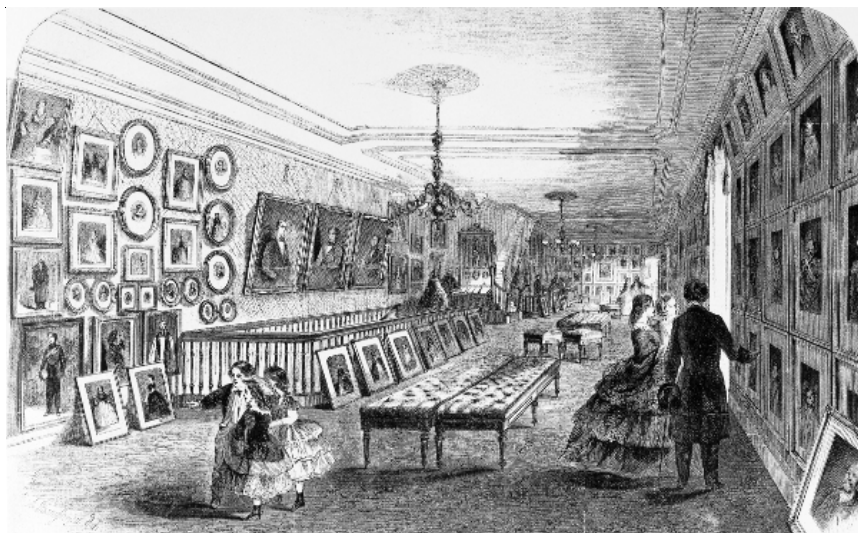

Figura 1. A. Berghaus. Galeria de Mathew Brady a Broadway. Gravet en *Leslie's Illustrated Newspaper*, 5 de gener del 1861

Durant la guerra de Secessió (1861–1865), va crear un ampli equip de col·laboradors, entre els quals hi havia Timothy O'Sullivan, William Pywel, George Barnard i els germans Gardner (Alexander i James), que van obrir el seu propi estudi el 1863.⁴ Brady va sumar prop de vuit mil plaques, de les quals una part va ser publicada a la premsa i en el llibre *Photographic Sketch Book of the War*, d'Alexander Gardner (1866). Va exposar les escenes de les batalles en el seu estudi, cosa que va provocar una reacció social en presentar la realitat enfront de les imatges idealitzades dels il·lustradors de la premsa. Cal assenyalar, en aquest sentit, que la seva manera de procedir va ser similar a la de Roger Fenton a la guerra de Crimea durant el 1855, a la qual va acudir juntament amb tres ajudants i en la qual va obtenir més de tres-cents negatius (Sougez, 1994, p. 161).

La forta inversió de Brady en la realització i en la documentació de les fotos de guerra va arruïnar el seu negoci, i el 1874 es va traslladar a Washington, on va tornar a dedicar-se al retrat fins al 1890, tot i que va fracassar econòmicament (Wilson, 2014). Va morir en la misèria al New York-Presbyterian Hospital. El seu arxiu va romandre en mans de particulars fins que una part va ser adquirida per la Biblioteca del Congrés de Washington (Pritzker, 1992).

3 La col·lecció fotogràfica de l'Institut de Valencia de Don Juan. Els daguerreotips de Mathew Brady

L'Institut de Valencia de Don Juan el van fundar el 1916 Guillermo de Osma i la seva dona, Adela Crooke, com a centre de recerca per a historiadors i intel·lectuals. Es tracta d'un museu que guarda una col·lecció excepcional d'obres d'art iniciada pel diplomàtic, arqueòleg i mecenes Juan Bautista Crooke Navarro, comte de Valencia de Don Juan —pare d'Adela Crooke—, i completada per la seva dona, Adela Guzmán, amb tot tipus de peces d'arts decoratives.⁵

El fons fotogràfic està format per més de vint mil documents en diversos suports (metall, vidre, plàstic i paper), principalment còpies positives en paper de tots els formats, una part recollida en els inventaris fets per Ángeles Lázaro Martínez (2003) i María de los Ángeles Santos Quer (2004, 2009). El seu interès se centra en el valor de les peces i en la rellevància dels autors.

Els originals s'estructuren en els apartats següents:

1. Daguerreotips (16 daguerreotips i 1 ambrotip)
2. Àlbums de viatge d'Adela Crooke (14 àlbums amb 2.169 albúmines de finals del segle XIX)
3. Negatius d'Adela Crooke (276 en format 4,5 × 6 cm, suport vidre)
4. Fotografies soltes en paper de diversos formats (1.894 dels autors espanyols i estrangers més importants: Nadar, Pirou, Debas, etc.)
5. Vistes i reproduccions d'obres d'art (2.000 albúmines del segle XIX en formats mitjans i grans)
6. Capses verdes (9.552 fotografies soltes en paper en arxivadors de diversos formats)
7. Plaques de vidre i originals en paper del fons Manuel Gómez Moreno, reproduccions d'obres d'art (2.641 plaques de vidre i 2.006 positius en paper)

Les cinc obres de Brady pertanyen al primer grup, compost, a més, per un ambrotip i onze daguerreotips, tres dels quals elaborats per Marc Vallette (l'Havana), William Edward Kilburn (Londres) i Pease i Cia. (Lima).

En el comerç internacional no hi ha gairebé daguerreotips de Brady, i des del 1989 se n'han subhastat tan sols cinc. A Espanya, la galeria Juan Naranjo va subhastar un original⁶ a l'hotel Westin Palace de Madrid el 28 d'abril del 2016. Pel que fa als originals en col·leccions, els daguerreotips censats en els portals Daguerreobase i Europeana són vint-i-dos i deu, respectivament, si bé realment són vint-i-tres en total, ja que nou d'Europeana són els mateixos que en Daguerreobase (l'únic que no es repeteix es troba al Rijksmuseum d'Amsterdam). La procedència dels daguerreotips és la següent: col·lecció Voigt (Alemanya, vuit peces), Museum Ludwig (Colònia, Alemanya, quatre peces), History of Photography Archive (Nova York, col·lecció, dues peces), Biblioteca Nacional de França (París), Kulturhistorisches Museum (Magdeburg, Alemanya), Nordico Stadtmuseum (Linz, Àustria), Porvoo Museum (Finlàndia), Rijksmuseum (Amsterdam, Holanda, dues peces), Sammlung "S" (Wuppertal, Alemanya) i col·lecció privada (Espanya).

Quant als daguerreotips infantils de Brady, són vuit les peces en els dos portals, amb nens d'entre dos i deu anys. En quatre hi apareix un nen sol, en dues amb la mare, en una altra amb el pare i la mare, i, en un cas, una parella de nens. Cap no s'assembla en contingut a les peces de

l'Institut de Valencia de Don Juan, tan sols en la identificada amb el número FH01709, datada del 1853 i conservada al Museum Ludwig de Colònia (7,5 × 10,5 cm de placa i 10,2 × 13,1 cm d'estoig), en què el noi té les cames col·locades de manera similar a tres de les peces estudiades (326, 327 i 328).

Com a punt de partida, considerem molt rellevants els daguerreotips de l'Institut de Valencia de Don Juan per l'autoria i perquè es tracta de material desconegut. Són cinc retrats de Guillermo de Osma y Scull (l'Havana, 1853 - La Nègresse, França, 1922) fets en tres sessions diferents entre el 1853 i el 1856, és a dir, quan el personatge tenia entre sis i trenta-sis mesos d'edat. Les obres s'identifiquen clarament perquè el nom de l'autor apareix estampat en sec, a manera de segell, als coixinets dels estoigs: "Brady's Gallery". La família Osma va viure a Nova York en dos períodes (1852–1853 i 1855–1858), ja que Juan Ignacio de Osma, pare de Guillermo, va ser ministre plenipotenciari del Perú als Estats Units (Nebreda, 2016, p. 95).

Probablement, la raó que va influir en la decisió dels Osma per retratar el nen a la galeria de Brady va ser que dels vuitanta-sis estudis oberts llavors a la gran ciutat nord-americana era el més gran i el més elegant i, sens dubte, un dels millors (Newhall, 2002, pàg. 124). Juntament amb el de Brady, van ser també molt populars els estudis de Martin M. Lawrence, Charles i Henry Meade o Jeremiah Gerney a Nova York, John A. Whipple i Southworth and Hawes a Boston, o Marcus A. Root a Filadèlfia (Taft, 1989, p. 89).

4 Anàlisi documental. Resultats

Com s'indica en la metodologia, aquí es presenta la informació obtinguda de l'anàlisi de cada original (morfològica i de continguts), partint de la descripció com una operació bàsica per a la comparativa final. Les dades de cada daguerreotip es recullen en una fitxa documental que conté els apartats que s'indiquen a continuació: número d'inventari de l'Institut de Valencia de Don Juan, personatge, data, format de placa (part visible), format d'estoig, descriptors, observacions tècniques i estat de conservació. Per a l'obtenció de descriptors, s'ha optat pel llenguatge lliure (no controlat), amb la qual cosa es recupera tot tipus de continguts.

4.1 Descripció

Núm. inv. 325. El nen Guillermo de Osma assegut en una butaca de cuir, lleugerament inclinat cap al costat dret i mirant fixament la càmera. Vesteix vestit blanc amb llaços i gorra de llana del mateix color. Porta sabata al peu dret i nu l'esquerre (figura 2).

Inventari: 325

Personatge: Guillermo J. de Osma y Scull

Data: ca. 1853

Format placa: 7,2 × 8,7 cm

Format estoig: 8,3 × 9,5 cm

Paraules clau: nadó, daguerreotip, fotografia, gorra de llana, Guillermo de Osma, infància, nen, nen estirat, butaca, vestit infantil segle XIX

Notes: presenta colorit amb tons rosats a les galtes i a les cames.

Conservació: bona

Figura 2. Mathew Brady. Guillermo de Osma (inv. 325). Instituto de Valencia de Don Juan

Núm. inv. 326. El nen Guillermo de Osma en semiperfil, lleugerament girat cap a la dreta i assegut sobre una cadira amb seient de vellut i respallier tallat. Mira fixament la càmera i està pentinat cap al costat dret. Porta un vestit de nena de color blanc, rematat amb punta, cinturó i dos llaços de quadres a les espatlles. La cama dreta flexionada cap a dins, amb sabates negres de cuir subjectes al turmell i mitjons blancs (figura 3).

Inventari: 326

Personatge: Guillermo J. de Osma y Scull

Data: ca. 1855

Format placa: 8,5 × 11 cm

Format estoig: 9,5 × 12 cm

Paraules clau: daguerreotip, fotografia, cinturó, punta, Guillermo de Osma, infància, llaç, nen, nen assegut, oval, cadira de fusta, vestit infantil segle XIX, sabates

Notes: es relaciona amb els números 327 i 328, si bé a l'estoig porta un adorn daurat diferent.

Conservació: bona

Figura 3. Mathew Brady. Guillermo de Osma (inv. 326). Instituto de Valencia de Don Juan

Núm. inv. 327. El nen Guillermo de Osma en semiperfil, lleugerament girat cap a la dreta i assegut sobre una cadira amb seient de vellut i respallier tallat. Mira fixament la càmera i està pentinat cap al costat dret. Porta un vestit de nena de color blanc, rematat amb puntes, cinturó, tapat en gran part pel vestit, i dos llaços de quadres a les espatlles, tot i que només s'observa clarament el de l'espatlla dreta. La cama dreta flexionada cap a dins, amb sabates negres de cuir cordades al turmell i mitjons blancs (figura 4).

Inventari: 327

Personatge: Guillermo J. de Osma y Scull

Data: ca. 1855

Format placa: 8,5 × 11 cm

Format estoig: 9,5 × 12 cm

Paraules clau: daguerreotip, fotografia, punta, Guillermo de Osma, infància, llaç, nen, nen assegut, oval, cadira de fusta, vestit infantil segle XIX, sabates

Notes: es relaciona amb els números 326 i 328. Porta un adorn daurat a l'estoig igual que el del número 326 i diferent que el del número 328.

Conservació: bona

Figura 4. Mathew Brady. Guillermo de Osma (inv. 327). Instituto de Valencia de Don Juan

Núm. inv. 328. El nen Guillermo de Osma en semiperfil, lleugerament girat cap a l'esquerra i assegut sobre una cadira amb seient de vellut i respatller tallat. Imatge igual que l'anterior (núm. inv. 327), una còpia d'aquesta imatge (per això apareix invertida), amb la part inferior de la cadira tallada (figura 5).

Inventari: 328

Personatge: Guillermo J. de Osma y Scull

Data: ca. 1855

Format placa: 8,5 × 11 cm

Format estoig: 9,5 × 12 cm

Paraules clau: daguerreotip, fotografia, punta, Guillermo de Osma, infància, llaç, nen, nen assegut, oval, cadira de fusta, vestit infantil segle XIX, sabates

Notes: es relaciona amb els números 326 i 327. Presenta el mateix posat que el número 326. A l'estoig porta un adorn daurat igual que el número 326 i diferent que el número 327.

Conservació: bona

Figura 5. Mathew Brady. Guillermo de Osma (inv. 328). Instituto de Valencia de Don Juan

Núm. inv. 329. El nen Guillermo de Osma tocant un tambor. Pla frontal gairebé general o complet, tallat als peus. Mira fixament la càmera i està

pentinat amb ratlla i els cabells cap a la dreta. Porta un vestit de nena de ratlles, amb puntes a la part inferior. Porta un timbal penjat al coll, amb una baqueta a cada mà i en actitud de tocar. A la part dreta, en segon pla, una taula amb un cobretaula estampat amb dibuixos geomètrics i una gorra militar adornada amb un plomall de plomes (figura 6).

Inventari: 329

Personatge: Guillermo J. de Osma y Scull

Data: ca. 1856

Format placa: 9 × 11 cm

Format estoig: 9,7 × 12 cm

Paraules clau: daguerreotip, fotografia, barret militar, Guillermo de Osma, taula braser, música, nen, nen tocant el timbal, oval, timbal, cobretaula, vestit segle XIX

Notes: presenta colorit rosat a les galtes, als llavis i a les espatlles

Conservació: bona

Figura 6. Mathew Brady. Guillermo de Osma (inv. 329). Instituto de Valencia de Don Juan

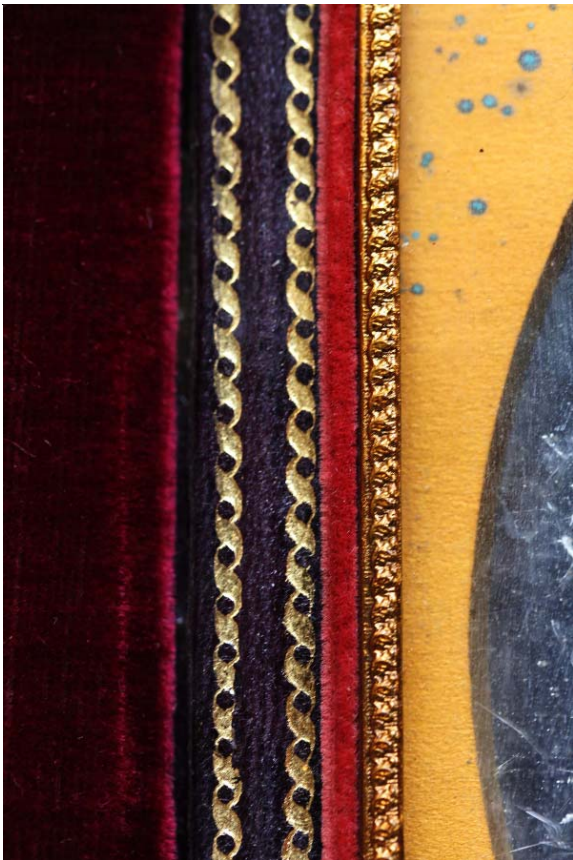
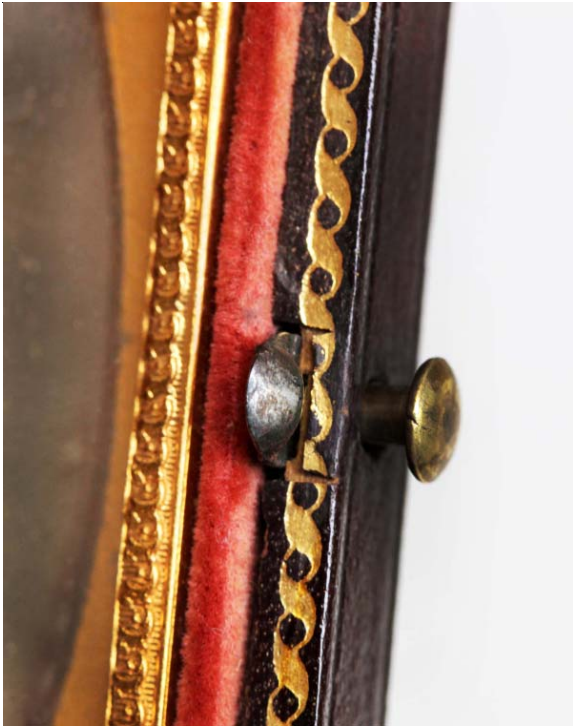
4.2 Anàlisi morfològica

Pel que fa als formats, quatre dels cinc daguerreotips són d'un quart de placa (8,5 × 11 cm) i un d'un sisè (7,2 × 8,7 cm). Les imatges es conserven en bon estat, sense danys o deterioraments aparents en l'emulsió, tan sols els mínims derivats del pas del temps per variacions en la temperatura i la humitat. Dues de les peces (inv. 325 i 329) tenen com a característica el colorit a les galtes i als llavis, treball de retoc de les galeries.

Acolorir els daguerreotips va ser habitual, amb la intenció de donar un acabat similar a les miniatures. Molts autors s'hi van especialitzar, i així s'indica en la premsa de l'època en els anuncis segons s'estilava. Manuel Herrero, per exemple, amb galeria a Madrid (Príncep, 12, i Montera, 22), els il·luminava a l'oli, al guaix o miniatura, i els reproduïa amb la mateixa mida, més gran o més petita (*Diario oficial de avisos*, 18 de setembre del 1850).

Les mides dels estoigs són 9,5 × 12 cm i 8,3 × 9,5 cm. L'acabat és excel·lent en tots els casos, amb el tancament mitjançant fermall a pressió anomenat *de botó*. La conservació de la pell, la fusta i el marc daurat és bona. Tant l'estat del vellut dels coixinets com el del vidre és correcte. En quatre casos, la base de fusta es recobreix de cuir repujat amb motius florals i en un cas amb dibuixos geomètrics, rematats amb un rivet d'or a l'exterior. Els coixinets porten estampat en sec el nom i l'adreça de la galeria: "Brady's Gallery, 205 & 359, Broadway, New York" (figures 7–10).

Dos dels estoigs són iguals (inv. 326 i 327), amb una finestra al centre formada per quatre angles i quatre semicercles, dins de la qual destaquen els motius florals; es remata amb una sanefa daurada a manera de vuits trenats. Una altra de les peces (inv. 325) és similar a les anteriors, si bé la finestra central és més sofisticada, a còpia de línies corbes, i el daurat de la sanefa conforma greques. El repujat del quart daguerreotip (inv. 328) és més senzill, amb una flor i diverses fulles a la finestra central formada per vuit arcs ogivals; en aquest cas, la sanefa és més recarregada. L'últim daguerreotip (inv. 329) és preciosista, amb la sanefa d'or exacta a l'anterior, i un oval format per un triple trenat al centre del qual es mostra un motiu vegetal en forma de creu.

Figures 7 i 8. Detalls dels fermalls i de les sanefes de la decoració interior dels daguerreotips (inv. 326). Instituto de Valencia de Don Juan

Figures 9 i 10. Detall dels estoigs dels daguerreotips: repujat (inv. 329) i logotip en el coixinet de vellut (inv. 325). Instituto de Valencia de Don Juan

4.3 Anàlisi de continguts

Els retrats infantils de Guillermo de Osma els va fer Mathew Brady en tres sessions, amb una diferència de dos anys, aproximadament. El primer, en el qual apareix de nadó sobre una butaca (inv. 325), es devia fer a la tardor del 1853, si tenim en compte la data de naixement; el segon, el tercer i el quart, amb vestit blanc assegut en una cadira (inv. 326, 327 i 328), daten de la primavera del 1855, i el cinquè, com a timbaler (inv. 329), data dels primers mesos del 1856.

En tots els retrats crida l'atenció la indumentària femenina, si bé era tradicional en l'època vestir així tant els nens com les nenes. Aquest costum està representat en la pintura des de finals del segle XVI, amb una de les primeres referències en un oli d'Alonso Sánchez Coello que representa els infants Diego i Felipe el 1579, aspecte que podem contemplar també en nombrosos retrats de Diego Velázquez, especialment en els del príncep Baltasar Carlos (Boucher, 1967).

Resultat de l'anàlisi documental són una vintena de descriptors que permeten la recuperació de les imatges: nadó, daguerreotip, cinturó, punta, fotografia, gorra de llana, gorra militar, Guillermo de Osma y Scull, infància, llaç, taula braser, música, nen, nen tocant el timbal, nen assegut, nen estirat, oval, cadira de fusta, butaca, timbal, cobretaula, vestit infantil segle XIX i sabates.

Els cinc retrats presenten una característica comuna: el posat relaxat del personatge amb la mirada fixa en l'objectiu de la càmera i un lleu somriure (inv. 325 i 327). Tots dos aspectes posen en valor el treball excepcional de Brady en una especialitat tan complicada, sobretot tenint en

compte el llarg temps d'exposició necessari per obtenir una imatge de qualitat.

Els anuncis i els textos de la premsa ens informen de l'oferta de realització de daguerreotips infantils, com la publicitat del francès Pierre Sardin en el *Diario de Barcelona* el 15 d'abril del 1842, o la referència als germans José i Salvador Albiñana, retratistes de càmera d'Isabel II, que van fotografiar la reina amb el seu fill, el príncep Alfons, pocs mesos després de néixer, i que va ser comunicat així en *La época* el 7 de setembre del 1858: "El retrato principal es de una identidad perfecta, y hasta el de S.A.R. siendo así que en cuanto a los niños, con suma dificultad se consigue que permanezcan inmóviles al hacer la operación daguerreotípica".

En el primer retrat d'Osma (inv. 325) Brady va aconseguir atrapar el gest, i va deixar en segon pla la composició, ja que mitja placa no té contingut. Des del punt de vista tècnic, s'adverteix el colorit en llavis i galtes. El posat forçat, caigut cap al costat dret, es deu a la inestabilitat, i, tot i així, la imatge apareix enfocada i sense moviment (figura 11).

Figura 11. Mathew Brady. Retrat de Guillermo de Osma. Detall (inv. 325). Instituto de Valencia de Don Juan

A la segona sessió pertanyen tres retrats (inv. 326, 327 i 328), dos iguals però un invertit respecte a l'altre (327 i 328), i un tercer amb les mínimes diferències que matisarem. De la comparació entre els inventariats amb els números 326 i 327 en surt una diferència clara que condiciona el resultat. Mentre que en una de les imatges el nen apareix dret, en l'altra se li enfonsa el cos a la cadira, per la qual cosa algunes parts del vestit queden amagades, com els llaços de les mànigues o el cinturó. També es diferencien les dues preses en la col·locació premeditada del peu esquerre, girat lleugerament cap a dins en un cas i cap a fora en l'altre (figura 12).

Figura 12. Mathew Brady. Retrat de Guillermo de Osma. Detall de les sabates (inv. 326). Instituto de Valencia de Don Juan

Els inventariats amb els números 327 i 328 són exactes, si bé —com s'ha indicat— un està invertit, per la qual cosa es tracta d'un original reproduït fotogràficament, ja que en ser peces úniques la manera d'obtenir còpies era tornant-los a fotografiar. La imatge original és la 327 (figura 13), semblant a la 326, i l'única diferència entre totes dues és la proximitat del personatge a la part inferior de la peça 328, en la qual hi ha més espai entre l'oval i la cadira, alhora que la pota de la cadira queda tallada. Ens trobem, en aquest cas, davant de dos originals excepcionals, ja que són molt escasses les còpies de daguerreotips conservades, i probablement és l'únic cas d'un daguerreotip de retrat infantil amb original i còpia.

Figura 13. Mathew Brady. Daguerreotip. Vista en negatiu (inv. 327). Instituto de Valencia de Don Juan

A la tercera i última sessió, Brady transforma el nen en un timbaler, excepcional per l'actitud, de nou amb la mirada fixa en l'objectiu i un posat molt estudiat en tocar el timbal amb naturalitat. La qualitat es justifica tant per la composició acurada com per la definició de la imatge, el colorit de les galtes, el detall de la cara i el brodat o dibuix de la tela que cobreix la taula col·locada expressament per compensar els elements de l'escena.

Brady capta el moviment dels braços i juga amb una gorra militar, element que col·loca com a adorn al fons, amb la qual cosa transmet la idea que comentem més endavant. Presenta dues peculiaritats: la primera, relacionada amb el llarg temps d'exposició, la qual cosa fa que el cos del nen aparegui mogut; la segona, el desenfocament de la gorra a causa de l'escassa profunditat de camp, mentre que el cobretaula o la tela de la taula queda perfectament enfocat. Encara que probablement la gorra es troba més allunyada de la vora de la taula del que es pressuposa en la imatge, el desenfocament en les zones perifèriques era habitual (figures 14 i 15).

Figures 14 i 15. Mathew Brady. Retrat de Guillermo de Osma. Detalls del timbal, taula i gorra militar (inv. 329). Instituto de Valencia de Don Juan

En aquesta escena, el fotògraf presenta Guillermo de Osma com els nens tabalers reclutats pels exèrcits i habituals en la milícia fins a la segona meitat del segle XIX, quan se'n va denunciar l'explotació. L'origen es troba en la guerra d'Independència nord-americana (1775–1783), i la seva missió era marxar al capdavant de les tropes transmetent les ordres dels oficials als soldats a cop de timbal. Es tracta d'un antecedent de les fotografies que es van fer dels nens timbalers a la guerra de Secessió; com a exemple, esmentarem un dels diversos ambrotips que es conserven a la Biblioteca del Congrés de Washington (número de control 2016647895), d'autor desconegut (figura 16).

Figura 16. Autor desconegut. Drummer boy Johnny Jacobs in Union uniform with cap (Johnny Jacobs amb l'uniforme de la Unió), ca. 1861–1865. Biblioteca del Congrés de Washington

5 Conclusions

Un cop analitzats els daguerreotips de Mathew Brady que es conserven a l'Instituto de Valencia de Don Juan, es considera com a primera conclusió, i amb caràcter general, que tant la seva localització com la seva difusió i òbviament la informació que s'aporta pel que fa a l'autoria i a la temàtica són aspectes de gran rellevància i interès per a la història de la fotografia i, específicament, per a la recerca sobre fotografia nord-americana i espanyola.

El fet que la distingida família Osma Scull triés la galeria de Brady a Nova York per retratar el fill acabat de néixer, i que hi tornés dues vegades més en dates posteriors, confirma el prestigi de l'estudi i el seu reconeixement, no només als Estats Units, sinó a Espanya i a l'Havana (Cuba), llavors sota sobirania espanyola.

Els retrats del nen Guillermo de Osma y Scull, que van ser fets a Nova York entre els anys 1853 i 1856, conformen un conjunt documental

excepcional per la seva especialitat en fotografia infantil, ja que no es coneix fins ara, ni en col·leccions públiques ni privades, un altre grup de daguerreotips de característiques similars realitzats per un mateix autor i sobre un mateix personatge. A més de ser excepcionals per la temàtica infantil, ens trobem probablement davant l'únic conjunt de cinc peces del mateix gènere, relacionades entre elles i conservades en una mateixa institució.

Aquestes cinc peces incrementen i enriqueixen la minsa mostra pública i privada de daguerreotips de Mathew Brady registrats als museus, biblioteques, arxius o institucions de rellevància (deu a Europeana). En conseqüència, l'Institut de Valencia de Don Juan passa a ser el museu amb un nombre més alt de daguerreotips de Brady, per la qual cosa se suma a la relació de centres espanyols amb col·leccions d'interès.

De l'anàlisi documental en resulten una vintena de descriptors generals i específics aplicables a investigacions relacionades amb la fotografia i amb altres matèries diferents de la d'origen, com ara antropologia, música, infància, mobiliari o vestuari, aspectes que incideixen en la transversalitat de la fotografia, i especialment en la seva funció com a document.

Des del punt de vista formal i tècnic, i atenent els resultats de la recerca, hem d'insistir en la qualitat dels originals i en el bon estat de conservació extern i intern, tant dels elements que componen els estoigs com del suport i de la imatge originals.

Bibliografia

Alonso Martínez, Francisco (2002). *Daguerrotipistas, calotipistas y su imagen de la España del siglo XIX*. Girona: CGC Editores.

Benlloch Serrano, Josep; García Cárcelos, Miguel; Piqueras Sánchez, Norberto (coord.) (2017). *El triomf de la imatge. El daguerreotip a Espanya*. València: Universitat de València.

Boucher, François (1967). *Historia del traje en Occidente desde la antigüedad hasta nuestros días*. Barcelona: Montaner y Simón.

Daguerre, Louis J. M. (1839). *El Daguerotipo*. Eugenio de Ochoa (trad.). Madrid: Imprenta Sancha.

Font-Réaulx, Dominique (2008). *The Daguerreotype*. Paris: Musée d'Orsay.

Fontanella, Lee (1981). *La historia de la fotografía en España*. Madrid: El Viso.

Gardner, Alexander (1866). *Photographic Sketch Book of the War*. Washington: Philip & Solomons.

Kurtz, Gerardo (2001). "Origen de un medio gráfico y un arte". En: Kurtz, Gerardo. *La fotografía en España*. Madrid: Espasa, p. 15–190.

Lázaro Martínez, Ángeles (2003). *Guía-inventario de retratos fotográficos*. Madrid: Instituto de Valencia de Don Juan.

Nebreda Martín, Lara (2016). *Documentación sobre arte y arqueología en el Instituto de Valencia de Don Juan. Análisis de la colección andalusí a través de sus documentos*. Tesi doctoral. Madrid: Universidad Complutense de Madrid, Facultad de Ciencias de la Documentación.

Newhall, Beaumont (2002). *Historia de la fotografía*. Barcelona: Gustavo Gili.

Pritzker, Barry (1992). *Mathew Brady*. New York: Bison Group.

Richter, Stefan (1989). *The Art of Daguerreotype*. London: Viking.

Riego, Bernardo (2000). *La introducción de la fotografía en España. Un reto científico y cultural*. Girona: CGC Editores.

Sandweiss, Martha A. (ed.) (1991). *Photography in Nineteenth-Century America*. New York: Harry N. Abrams Inc. Publishers.

Santos Quer, María de los Ángeles (2009, 2004). *Guía-inventario de la colección fotográfica del Instituto de Valencia de Don Juan (I y II)*. Madrid: Biblioteca del Instituto de Valencia de Don Juan.

Sougez, Marie Loup (1994). *Historia de la fotografía*. Madrid: Cátedra.

Taft, Robert (1989). *Photography and the American Scene*. New York: Dover.

Töpffer, Rodolphe; Puyo, Charles (2000). *De l'art et du daguerreotype*. Neuchâtel: Editions Ides & Calendes.

Torrella, Rafael; García Felguera, María de los Santos; Martí Baiget, Pep; Ferrer Godoy, Joan (2014). *El daguerreotip. L'inici de la fotografia*. Barcelona: Institut de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona.

Wilson, Robert (2014). *Mathew Brady: Portraits of a Nation Bloomsbury*. London: Bloomsbury.

Yáñez Polo, Miguel Ángel (1987). *Casajús, introductor de la litografía y el daguerrotipo en Sevilla*. Sevilla: Sociedad de Historia de la Fotografía.

Notes

¹ **Daguerreobase** (<http://www.daguerreobase.org>) és un projecte liderat pel Museu de Fotografia d'Anvers (FoMu) i finançat per la Comissió Europea, amb l'objectiu de reunir-los en una base de dades comuna.

² Entre els estudis sobre la vida i l'obra de Brady en destaquem els següents: James D. Horan, *Mathew Brady: Historian with a Camera*, New York: Random House, 1955; Martha S. Sandweiss (ed.), *Photography in Nineteenth-Century America*, New York: Harry N. Abrams Inc. Publishers, 1991; Barry Pritzker, *Mathew Brady*, New York: Bison Group, 1992; Robin i Carol Wichard, *Victorian Cartes de Visite*, Buckingham: Shire Publications, 1999 (History in Camera, no. 13); Zoe C. Smith, "Brady, Mathew", **American National Biography Online** (<http://www.anb.org>) .

³ Mathew Brady, *The gallery of illustrious Americans, containing the portraits and biographical sketches of twenty-four of the most eminent citizens of the American republic, since the death of Washington*, New York: C. Edwards Lester, 1850.

⁴ Sobre la guerra de Secessió en imatges i els fotògrafs que hi van participar, s'han consultat les obres següents: Hirs Dillon Milhollen i Donald Mugridge, *Civil War photographs 1861–1865. A catalog of copy negatives made from original selected from the Mathew B. Brady Collection of The Prints and Photographs Division of The Library of Congress*, Washington: Library of Congress, 1961, i Francis Trevelyan Miller

i Robert S. Lanier (ed.), *The photographic History of the Civil War*, New York: The Review of Reviews Co., 1911.

⁵ Sobre la fundació de l'Institut de Valencia de Don Juan, la personalitat i l'activitat col·leccionista de Guillermo de Osma, vegeu: G. de Andrés, "La fundación del Instituto y Museo de Valencia de Don Juan", *Ayuntamiento de Madrid. Aula de Cultura*, Madrid: Instituto de Estudios Madrileños, 1984 (p. 5–32); José Luis Barrio, "Un coleccionista atípico: Don Guillermo Joaquín de Osma", *Goya* (n.º 267, p. 364–384), 1992; Cristina Partearroyo Lacaba, "Mecenazgo en Casa-museo del coleccionista. El Instituto de Valencia de Don Juan", *Actas de las Jornadas museos y mecenazgo*, Madrid: Universidad Rey Juan Carlos, 2007 (p. 115–134), i la tesi doctoral de Lara Nebreda Martín: *Documentación sobre arte y arqueología en el Instituto de Valencia de Don Juan. Análisis de la colección andalusí a través de sus documentos*, Madrid: Universidad Complutense de Madrid, 2016.

⁶ Retrat d'un home sense identificar, datat del 1848, signat a la placa i en format 9 × 6,5 cm, amb estoig de 12 × 9,5 cm, el preu de sortida del qual va ser de 8.000–10.000 euros. No va ser adjudicat.
